

„Nem” a nyugati árucikkek reklámozására ⁽¹⁾

A „szocialista” kereskedelem 1980-ban

„a fogyasztási cikk importban érdekelt belkereskedelmi vállalatok vezetőinek figyelmét évek óta minden lehetséges fórumon felhívjuk arra, hogy a tőkés importról ne nyilatkozzanak, illetve néhány kivételtől eltekintve [...] ilyen fogyasztási cikkeket ne reklámozzanak. Ezt a felhívásunkat a napokban nyomatékosan megisméltük és a mellékelt formában újólág kiadni szándékozunk.”

Bevezető

Az alábbi források a „szocialista” kereskedelem, a reklám és a kommunista propaganda összekeveredésének torz tükrét tárja az olvasó elé. 1980 végén, a karácsonyi ünnepek előtt vagyunk, a pártkongresszus, az első szovjet-magyar ürrepülés évében. A gulyáskommunizmussal címkézett kirakatország vezetői büszkék voltak (lehetek?) arra, hogy széles az áruválaszték, nyugati farmereket, kozmetikai cikkeket, néha Lego-t is lehet kapni. Csak mindezt szinte fű alatt, nyílt reklám nélkül kívánták eladni, mert esetleg a jóval szerényebb kínálatú testvér-országok, netán a nagy Szovjetunió megorrolhat rá. A politikai vezetés persze törekedett arra, hogy a romló gazdasági feltételek, növekvő mértékű éves áremelkedések mellett a *panem et circenses* elve működjön, de a viszonylagos jólétet ne verjük nagydobra akkor, amikor folyamatosan pénzügyi segítségért folyamodunk. Egy furcsa kettős helyzet láthatunk, hiszen a részben politikai indítatású korlátozásokkal szemben a kereskedők igyekeztek minél jobban szétfeszíteni a szűk, valutahiányos kereteket.

A források egyúttal azt is tükrözik, hogy a hatalomnak ekkor már nem volt olyan kiterjedt lehetősége arra, hogy a kereskedelmi ellátással kapcsolatos cikkek megjelenését teljes mértékben megakadályozza. Mint Sághy Vilmos belkereskedelmi miniszter írja, csupán az „biztosítható, hogy a vállalatok vezetői ne adjanak tőkés cikkekről szóló nyilatkozatokat, ne propagáljanak ilyen cikkeket. Arra azonban semmi biztosíték nincs, hogy az újságírók több ezer boltunk, áruházunk valamelyikének felkeresése után, a bolt- és áruház vezetőivel folytatott beszélgetések, vagy egyszerűen az árukészlet és a kirakatok áttekintése alapján ilyen cikkeket ne írjanak. Az ilyen jellegű írások megjelenését tehát csak olyképpen lehetne elkerülni, ha a szerkesztőségek kapnának olyan felhívást, hogy ezzel a témával ne foglalkozzanak.” (**Lásd a 1. dokumentumot!**)

Végül is mi történt? Magyarországon a belkereskedelmi vállalatok miniszteri döntés alapján semmilyen tőkés áruval kapcsolatban nem adhattak nyilatkozatot, viszont a külkereskedelem területén - mivel az egy másik tárcához tartozott - nem létezett ilyen tiltás. Emellett a politikai vezetés mindig ügyelt arra, hogy karácsony előtt feltöltsék nyugati valutáért vásárolható importcikkkel a boltok polcait. Az a diplomataboltokat is üzemeltető, s ezért kiemelt lehetőségekkel rendelkező Konsumex Külkereskedelmi Vállalat sajtótájékoztatót is hírt kívánt adni bevásárlásairól. Miután az esemény lezajlott, a Magyar Távirati Iroda leadta a tudósítást a napilapoknak. Az ügy plusz pikantériája, hogy a hírt természetesen a párt lapja a Népszabadság is közölte (**Lásd az 5. dokumentumot!**), így hát óvatosan kellett eljárniuk a „rendcsinálóknak”.

Erre utal Bajnok Zsoltnak, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala elnökének kézírásos megjegyzése Sághy Vilmos levelére, amelyben azt kéri, a sajtót is tájékoztassák, hogy a nyugati importtermékekről ne nyilatkozzanak, azokat ne reklámozzák. Bajnok a finomabb megoldás felé hajlott, el akarta kerülni az írásbeli dörgedelmeket: „én a szóbeli intelem mellett vagyok; a válaszban azt közölhetnénk, hogy belpol[itikai] r[ovat]v[ezető]jn erre a figyelmet felhívtam, javasolhatjuk Győri et-éknak főszerkesztőire”. (A Győri Imre vezette MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztály rendszeresen tartott eligazító értekezleteket a fontosabb napi- és hetilapok főszerkesztőinek.) Válaszlevelében is a fentiek szellemében reagált. (**Lásd a 2. és a 3. dokumentumot!**)

A belkereskedelmi miniszter körlevele viszont láthatóan keményebb hangnemben utasította a felügyeletébe tartozó vállalatokat, „hogy egyrészt a szóban forgó cikkek forgalomba hozataláról a sajtónak ne szolgáltatson információt, másrészt tekintsen el a fent említett cikkek forgalmazásától.” A termékek eladási tiltásának természetesen nem lehetett érvényt szerezni, hiszen a behozott árukat el kellett adni, a túlbuzgó szándék viszont egy évekkel, évtizeddel korábbi korlátozó gondolkodásmódra utal.

Források - 1. Sághy Vilmos belkereskedelmi miniszter levele Marjai József miniszterelnök-helyettesnek a Konsumex külkereskedelmi vállalat sajtótájékoztatójáról

1980. december 2.

M-8224/1980/2.

Marjai József elvtárs

a Minisztertanács elnökhelyettese

Budapest

Kedves Marjai Elvtárs!

Hivatkozással december 1-i telefonbeszélgetésünkre, szíves tájékoztatásul az alábbiakat közlöm:

A belkereskedelmi vállalatok már korábban felszólítást kaptak arra, hogy a tőkés fogyasztási cikk importtal kapcsolatban semmilyen nyilatkozatot ne tegyenek, ilyen cikkeket ne propagáljanak. Éppen ezért engem is meglepett a vasárnapi sajtóközlemény. Megvizsgáltam, hogy honnan erednek a közlemény alapjául szolgáló információk.

A Magyar Távirati Irodától azt a tájékoztatást kaptam, hogy a KONSUMEX Külkereskedelmi Vállalat az elmúlt héten egy sajtótájékoztatót tartott a forgalomba kerülő importcikkekről. E sajtótájékoztató összefoglalóját elkészítette a Magyar Távirati Iroda, és leadta a napilapok számára.

Felhívtuk a KONSUMEX Külkereskedelmi Vállalat vezetőinek figyelmét, hogy hasonló tájékoztatástól a jövőben tartózkodjanak.

Eddigi intézkedéseinkkel biztosítható, hogy a vállalatok vezetői ne adjanak tőkés cikkekről szóló nyilatkozatokat, ne propagáljanak ilyen cikkeket. Arra azonban semmi biztosíték nincs, hogy az újságírók több ezer boltunk, áruházunk valamelyikének felkeresése után, a bolt- és áruház vezetőivel folytatott beszélgetések, vagy egyszerűen az árukészlet és a kirakatok áttekintése alapján ilyen cikkeket ne írjanak. Az ilyen jellegű írások megjelenését tehát csak olyképpen lehetne elkerülni, ha a szerkesztőségek kapnának olyan felhívást, hogy ezzel a témával ne foglalkozzanak.

Arra kérem Marjai elvtársat, hogy ebben az ügyben szíveskedjék intézkedni az MT tájékoztatási Hivatalánál.

Eltársi üdvözzel:

Budapest, 1980. december 2.

(Dr. SÁGHY Vilmos)

Jelzet: MOL XIX-A-24-a-1980. december 2. - Magyar Országos Levéltár. Az Államigazgatás felsőbb szervei. Központi (nem miniszteriális szervek). Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala. Általános iratok.

2. SÁGHY Vilmos állásfoglalást kérő levele Bajnok Zsolt, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala elnöke részére a „tőkés relációjú” termékek reklámozásának korlátozásáról

BELKERESKEDELMI MINISZTER

M-8224/3/[19]80.

[Kézírással]

LÁSSA Soltész e[lv]t[árs]

(én a szóbeli intelem mellett vagyok; a válaszban azt közölhetnénk, hogy belpolitikai [rovat]vezetőin erre a figyelmet felhívtam, javasolhatjuk Győri et-éknak főszerkesztőire) [1980] 12. 5.

Bajnok

Bajnok Zsolt elvtárs

A Minisztertanács Tájékoztatási

Hivatalának elnöke

Budapest

Kedves Bajnok Elvtárs!

Az utóbbi időben Marjai József miniszterelnök-helyettes elvtárs néhány konkrét ügy kapcsán kifogásolta, hogy tőkés fogyasztási cikk importunkkal kapcsolatban a tömegkommunikációs eszközök információkat és reklámokat közölnek.

Ebben az ügyben írt legutóbbi levelemet Bajnok elvtárs tájékoztatására mellékelem.

A levélben foglaltakon túlmenően tájékoztatom arról, hogy a fogyasztási cikk importban érdekelt belkereskedelmi vállalatok vezetőinek figyelmét évek óta minden lehetséges fórumon felhívjuk arra, hogy a tőkés importról ne nyilatkozzanak, illetve néhány kivételtől eltekintve - e kivételeket megfelelő csatornákon az érdekeltek Magyar Hirdető, HUNGEXPO és MRT tudomására hozzuk - ilyen fogyasztási cikkeket ne reklámozzanak. Ezt a felhívásunkat a napokban nyomtatékosan megismételtük és a mellékelt formában újjólag kiadni szándékozunk.

Figyelemmel Marjai elvtársnak a tegnapi GB ülésen elhangzott kérésére, szükségesnek látszik, hogy a tőkés importból származó fogyasztási cikkekről való tájékoztatás és reklám korlátozását a Tájékoztatási Hivatal, írásban is az illetékesek tudomására hozza.

Kérem a fentiekkel kapcsolatban Bajnok elvtárs állásfoglalását.

Budapest, 1980. december 4.

Eltársi üdvözléssel:

(Dr. SÁGHY Vilmos)

Jelzet: MOL XIX-A-24-a-1980. december 4. - Magyar Országos Levéltár. Az Államigazgatás felsőbb szervei. Központi (nem miniszteriális szervek). Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala. Általános iratok.

3. Bajnok Zsolt válaszelevele SÁGHY Vilmosnak

III/1023/1980.

Dr. SÁGHY Vilmos elvtársnak,

Belkereskedelmi miniszter

Budapest

Kedves SÁGHY Elvtárs!

Szíves tájékoztatásodra közlöm, hogy levélben kerestem meg a KB Agit. Prop. Osztályát és javasoltam: főszerkesztői értekezleten hívják fel a sajtó, Rádió, Televízió vezetőinek figyelmét a tőkés importból származó fogyasztási cikkekről szóló publikációk negatív hatásaira, és tegyenek intézkedést az ilyen tartalmú információk felelős kezelésére.

Hasonló értelemben tájékoztattam a belpolitikai és a gazdaságpolitikai rovatvezetőket a szokásos minisztertanácsi sajtótájékoztatón.

Budapest, 1980. december 12.

Eltársi üdvözléssel:

(Bajnok Zsolt)

Jelzet: MOL XIX-A-24-a-1980. december 12. - Magyar Országos Levéltár. Az Államigazgatás felsőbb szervei. Központi (nem miniszteriális szervek). Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala. Általános iratok.

4. Körlevél tervezet kereskedelmi vállalatok vezetőinek az importtermékek szülő információ kiadásának tiltásáról

Ismeretes, hogy az előttünk álló időszakban - különösképpen a karácsonyi felkészülés során - vállalataink több tőkés importcikket hoznak forgalomba. A dolog természetéből következően bizonyos, hogy a sajtó is fokozott érdeklődést tanúsít az importból származó cikkek propagálása iránt.

Jelenleg azonban nem kívánatos, hogy ezeknek a cikkeknek bármilyen propagandát biztosítsunk.

Éppen ezért felhívom, hogy egyrészt a szóban forgó cikkek forgalomba hozataláról a sajtónak ne szolgáltatson információt, másrészt tekintsen el a fent említett cikkek forgalmazásától.

Budapest, 1980. december

Jelzet: MOL XIX-A-24-a-1980. december. - Magyar Országos Levéltár. Az Államigazgatás felsőbb szervei. Központi (nem miniszteriális szervek). Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala. Általános iratok. - Alíráás nélküli, nem hitelesített irat.

5. A Népszabadság cikke a karácsonyi árukínálatról 1980. november 30.

Importárúk az ünnepi árukínálatban

Az utóbbi hetek növekvő forgalmát tekintve a kereskedelemben már tart az év végi csúcsgorgalom, s megkezdődött az ajándékvásár is. Az ünnepi forgalomban a hazai kínálatot importárúk egészítik ki, bővítve a választékot, javítva az ellátást.

A ruházati cikkek közül például százezer brazil és mexikói Wrangler farmer, s Brazíliából még további 140 ezer gyermek kordfarmer, 50 ezer szingapúri gyermekfarmer, 500 ezer csehszlovák és olasz bébi kötöttáru, valamint 300 ezer olasz felnőtt felső kötöttáru érkezik. Uruguayból 10 ezer méter kártolt szövet, Csehszlovákiából 10 ezer poliészter selyemruha és 400 ezer pár férfi-, gyermeksportcipő, Pakisztánból bakfis bőrkonfekció és 200 ezer frottírtörülköző kerül az üzletekbe. Tovább javítja majd a kínálatot ötmillió jugoszláv, libanoni, olasz, osztrák, szingapúri harisnyanadrág, valamint 1,5 millió pár zokni, harisnya.

A gyerekek az eddigieken felül még 50-fajta, összesen 80 ezer készlet Legóra, 10 ezer Matchboxra, 30 ezer francia autó- és hajómodellre, 10 ezer NDK minibobra, 25 ezer pár bolgár, csehszlovák sílécre számíthatnak, s érkezik 26 ezer pár kanadai hokikorcsolya és 4000 szovjet szánkó is.

Jelzet: MOL XIX-A-24-a-1980. november 30. - Magyar Országos Levéltár. Az Államigazgatás felsőbb szervei. Központi (nem miniszteriális szervek). Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala. Általános iratok.

Címkék:

[1980-as évek](#) ^[2]

[kiskereskedelem](#) ^[3]

[kereskedelem](#) ^[4]

Kiadás: 11. évfolyam (2011) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/nem_a_nyugati_arucikkek_reklamozasara.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/nem_a_nyugati_arucikkek_reklamozasara.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1980-evek>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kiskereskedelem>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kereskedelem>